

Az EMKE története

Az Erdélyi (eleinte Erdélyrészi) Magyar Közművelődési Egyesület 1885. április 12-én tartotta alakuló ülését, amikor a korszak közművelődési mozgalma Kolozsvárra is elért. Létrehozói az erdélyi magyar polgárság és nemesség, alaptőkéjét gr. Kun Kocsárdnak köszönheti. Több évtizedes munkásságát követően az önkényuralmi rendszer alatt működését betiltották. 1989 után a városon és falun újraalakult közművelődési célú egyesületek és társaságok elhatározták, hogy munkájuk hatékonyabb végzése érdekében az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületbe tömörülnek, ezzel megnyitva a 100 éves szervezet újabb korszakát. Az EMKE évente kiosztja a kultúra és közművelődés különféle területein kimagasló teljesítményt nyújtó személyeknek az Erdélyi Oscarnak is nevezett EMKE díjakat.

Az 1861 óta működő nagyszombati ASTRA egyesület (Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român) mintájára jött létre az erdélyi magyarság közművelődésének és népjólétének fejlesztése céljából, ahogy az ASTRA az erdélyi románság művelődési szervezete volt. Az egyesület társadalmi összefogás révén jött létre, első értekezletüket 1884. december 27-én tartották, alakuló ülésükre 1885. április 12-én került sor, majd augusztus 31-én tisztválasztó közgyűlést tartottak. Ekkor már alapvagyonuk közadakozásokból elérte a 865 ezer korona értéket, húszezer tagot számlált és 21 megyei, városi és járási helyi egyesület létezett.

Az első világháborúig tevékenysége 16 vármegyére terjedt ki, alapvagyonuk készpénzben és értékpapírokból 3,4 millió koronára nőtt és két nagy (1710 és 600 katasztrális holdas) földbirtokkal is rendelkezett. Működésének első három évtizedében 268 népiskolát, 77 óvodát, árvaházat, Algyógyon földművesiskolát, 214 nép- és 24 katonai könyvtárat tartott fenn; 431 községben 12 ezer írástudatlant oktató, olvasó- és dalosköri, ifjúságnevelő mozgalmat indított. Ipar- és földbirtokpolitikai szerepet is vállalt: elsőként hozott létre Erdélyben ipari, fogyasztási és hitelszövetkezeteket. Mintegy 80 irodalmi, történelmi, tudományos ismereteket terjesztő kiadványa közül az erdélyi Úti-kalauz (Sándor József és Merza Gyula szerkesztésében, 1891) és a négyféle kiadásban 19 000 példányban terjesztett EMKE-daloskönyv (összeállította Deák Gerő, 1892-1904) volt a legnépszerűbb. A helyi ipar fejlesztése érdekében nemzetiségi különbségtevéssel tevékenykedett.

Az EMKE vagyona az első világháború után a hadikölcsönök földbirtokainak az agrárreform javára történt kisajátítása következtében elveszett. Bár jogi személyiségét a tőkés-földesúri Romániában újra megszerezte, egy évtizedig

alapszabályait nem hagyták jóvá, így tevékenysége szűk körre korlátozódott, az 1930-as évektől viszont működése gazdagabban bontakozott ki. Évtizedeken át vezetője Sándor József, az Országos Magyar Párt (OMP) bukaresti szenátora. Az 1941-es március 15-i kolozsvári ünnepséget, ahol tüntetés zajlott le a nemzetiszocialista háborús politika és terjeszkedés ellen, az EMKE hagyományos kereteiben népművelő szerepet vállaló munkásértelmiségi csoport (Balogh Edgár, Jordáky Lajos, Józsa Béla, Nagy István) szervezte. Az itt demokrata szellemű beszédet mondó Sándor Józsefet egy szervezett jobboldali támadás rövidesen leszorította az élről, s az EMKE demokratikus újjászervezésére csak 1944 végén került sor. Sándor József újjáavasztott elnök mellett a főtitkári tisztet Kiss Jenő vállalta, s az új EMKE megkezdte népszerű könyvek kiadását: többek közt 1945-ben Nagy István Özönvíz előtt című drámáját, Bözödi György Erdély szabadságharca című 1848-49-es irat-, levél- és cikkgyűjteményét (Balogh Edgár előszavával) és Műkedvelők színháza cím alatt Csokonai, Szemere György, Móricz, Tömörkény és Tamási egy-egy egyfelvonásosát. Az EMKE ügykörét 1946-ban a Magyar Népi Szövetség (MNSZ) közművelődési osztálya, majd a művelődés szocialista állami szervei vették át.

1991-ben alakult újjá.

Honlapja: emke.ro